

Redengevende omschrijving gemeentelijke monumentenlijst

Boekholtstraat 18

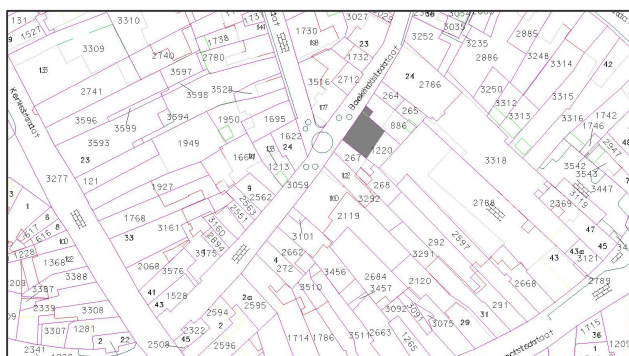
Monumentnummer : GM055

Straat : Boekholtstraat
Huisnummer : 18
Toevoeging : ---
Postcode : 6981 CW

Kadastrale aanduiding : Doesburg
Sectie : C
Nummer : 1220

Naam object : --
Bouwjaar : 1856
Bouwstijl : Klassicisme
Architect : --
Oorspronkelijke functie : Boerderij/woonhuis
Huidige functie : Woning

Inventarisatie/beschrijving : dhr. J. Krijnen
Datum beschrijving : 19-07-2013
Datum aanwijzing : 25-02-2014

Situering

Pand gelegen aan de Boekholtstraat binnen de historische binnenstad van Doesburg nabij de aansluiting van de Heerenstraat. Het pand staat in de rooilijn aan de straat en is van het rechter buurpand gescheiden door middel van een steeg.

Hoofdropzet

Vijf vensterassen breed pand op vrijwel rechthoekige plattegrond met twee aankappingen aan de achterzijde. Het pand is twee bouwlagen hoog met een hoog zadeldak, de nokrichting evenwijdig aan de straat. Het pand heeft twee separate kelders.

Historie

De Boekholtstraat is gelegen op de grens van de oudste stadskern uit de eerste helft van de dertiende eeuw en de in 1343 gestichte zuidelijke stadsuitbreiding.

De straat wordt gekenmerkt door kleinschalige bedrijfsmatige bebouwing, afgewisseld met woonhuizen, van één of twee lagen. De gebouwen in de straat hebben een kap parallel aan de straat of haaks op de straat.

Beknopte bouwgeschiedenis

Het pand is, afgaande op de aanwezige kapconstructie en de restanten van een samengestelde balklaag met moer- en kinderbinten met mogelijk bijbehorend sleutelstuk, gebouwd tussen 1450 en 1550. Het relatief kleine formaat baksteen dat is gebruikt voor beide zijgevels, in verhouding tot het in de vijftiende eeuw gebruikelijke formaat kloostermoppen, scherpt de datering aan tot het midden van de 16e eeuw. Het pand is nadien gesplitst en in meerdere fasen verbouwd en naar achteren uitgebreid. Eén van deze verbouwingen vond volgens de gevelsteen in de voorgevel in 1856 plaats in opdracht van Harmen Lubbert Zeilmaker ("H.L.Z. 1856") in het linker deel van het pand¹. Tijdens deze verbouwingen is de begane grond verlaagd en de zoldervloer verhoogd, zodat ruimte ontstond voor een verdieping. De bestaande zoldervloer van moer- en kinderbinten is toen gesloopt, waarna delen zijn hergebruikt. Na een periode van ondergeschikte aanpassingen en verwaarlozing is het pand in 1974 door de huidige eigenaar aangekocht en gerestaureerd, waarbij ondermeer de entree van de woning rechts (voormalig adres Boekholtstraat 16) is gewijzigd in een venster en de indeling van deze woning werd gewijzigd. Er vonden nadien slechts kleine wijzigingen plaats.

Exterieur

De wit gepleisterde tweelaags voorgevel staat op een grijs geverfde plint, waarin onder het rechter venster een kelderlicht is opgenomen. De vensters zijn alle uitgevoerd als schuifvenster met wisseldorpel en houten lekdorpels en hebben vierruits onderramen en tweeruits bovenramen. De vijf vensterassen brede gevel is asymmetrisch: de twee rechter vensterassen zijn dicht op elkaar geplaatst en hebben scherpkantig kozijnhout, de drie linker vensterassen zijn voorzien van wat hogere kozijnen met een kwartrond profiel op de hoeken.

In de middelste vensteras is de entree gesitueerd, uitgevoerd met een gebosseerde boven- en onderdeur met ongeprofileerd kalf en tweeruits bovenlicht. De gevel heeft links op de begane grond twee openingen met anderhalf steens hoog gemetselde, halfronde ontlastingsbogen. De linker opening is voorzien van een opgehakt venster met vierruits draairaam met kalf en getoogd bovenraam en rechts ernaast een doorgang met

¹ Haans 2008, 138

gemetselde sponning met zandstenen duimblokken met gesmede duimen voor (verdwenen) dubbele deuren. De opening is in het verleden gevuld met een raamkozijn. De gevel wordt aan de bovenzijde afgesloten met een eenvoudige houten bakgoot. De dakvlakken zijn belegd met rode, opnieuw verbeterde Hollandse (OVH) pannen.

De linker zijgevel is boven de daklijn van het buurpand deels zichtbaar en is uitgevoerd als tuitgevel, eindigend in een schoorsteen. De gevel is gemetseld met handvorm bakstenen in kruisverband met vlechtingen. In de daklijn van het linker buurpand is de getoogd gemetselde ontlastingsboog van een venster zichtbaar met een gesmeed gehengduim.

De blinde rechter zijgevel staat vrij aan een steeg en is gemetseld van handvormstenen. Ter hoogte van de eerste verdieping is een dichtgemetseld venster aanwezig met getoogde halfsteens rollaag als ontlasting. De top van de gevel is verdwenen en vervangen door een dakschild.

De achterzijde wordt gekenmerkt door twee aangekapte bouwdelen met afzonderlijk herkenbare gevels. Beide gevels zijn tweelaags en hebben een onregelmatige gevelindeling met twee vensters en een deur op de begane grond en twee vensters op de eerste verdieping. Vanuit de tuin gezien is de linker gevel witgepleisterd en voorzien van schuifvensters met vierruits onderramen en tweeruits bovenramen met wisseldorpel. De kozijnen hebben getoogde verbindingen en een kraal op de hoeken. Rechts een deuropening met moderne deur. Op de verdieping twee waarschijnlijk ingekorte schuifvensters met luikspanning en platte vierruits onder- en bovenramen met wisseldorpel. De bovendorpels zijn in het midden voorzien van een toognagel, die heeft behoord bij een verwijderde middenstijl. De kozijnen zijn daarom ofwel ingekorte houten bolkozijnen of ingekorte houten kruiskozijnen.

De gevel heeft gesmede staafankers en wordt aan de bovenzijde afgesloten met een zinken bakgoot op houten klossen.

De rechter gevel is uitgevoerd in schoon metselwerk, uitgevoerd met gebakken handvormstenen in kruisverband. Op de begane grond twee vensters met tweeruits stolpramen en een vast drieruits raam boven een ongeprofileerd, secundair aangebracht kalf. Geheel rechts een deuropening met zesruits deur en tweeruits bovenlicht. De schuifvensters op de verdieping hebben drieruits onder- en bovenramen met wisseldorpel. De kozijnen voorzien van een kraal worden met een halfsteens rollaag ontlast. De gevel wordt aan de bovenzijde afgesloten met een zinken bakgoot op houten klossen.

Interieur

Kelder: Boekholtstraat 18 heeft twee kelders: een kelder rechts aan de straat en een kelder links achter. De kelder aan de straat wordt bereikt via een kamer rechts voor en is geheel overwelfd met twee graatgewelven, van elkaar gescheiden door een gordelboog. De kelder is geheel gepleisterd. Het linker deel van de kelder is in het verleden verbouwd tot water kelder, met verhoogde klinkervloer en een dikke tussenmuur, verstevigd met twee steunberen, waarvan de rechter naderhand is verdwenen. Watertoevoeren en de loden aanzuigpijp naar de keukenpomp zijn nog aanwezig. Een klein kelderlicht zorgt vanaf de straat voor lucht- en lichttoevoer.

De kelder linksachter bevindt zich onder een oudere uitbreiding van het huis linksachter en is middels een opgeklampte houten vouwdeur en houten steektrap toegankelijk

vanuit een centrale gang in het huis. De kelder is gedekt met een enkelvoudige balklaag van boskant beslagen en geschild rondhout en wordt van licht en lucht voorzien middels twee kelderlichten.

Begane grond: de indeling bestaat uit een centrale gang van voor- naar achtergevel waarop paneeldeuren met architraaflijsten uitkomen, aan de straatzijde is de gang in 1974 verbreed toen de hal van nummer 16 bij nummer 18 werd getrokken, de aanzetten van de gesloopte halfsteens tussenmuur zijn nog zichtbaar. De linker muur van de gang is in schoon werk uitgevoerd en voorzien van een daggestreep, daterend uit de periode dat de gang vanaf de straat openbaar toegankelijk was als toegang tot de woningen in het huis. Halverwege de gang is het trappenhuis toegankelijk, een deur naar de kelder linksachter, een toilet en middels een deur in de achtergevel is de tuin toegankelijk. Het plafond van de voorste deel van de gang bestaat uit eiken kinderbinten waarin kleinere balkjes zijn ingelaten. Het rechter deel van de begane grond bestaat uit twee achter elkaar gelegen vertrekken, beide gedekt met een enkelvoudige balklaag evenwijdig aan de straat en op de hoeken van een kraal voorzien. Beide vertrekken zijn voorzien van onafgewerkte moderne binnenspouwmuren. Het voorste vertrek geeft middels een trap met mogelijk hergebruikte balustrade toegang tot de kelder en wordt van daglicht voorzien van een schuifvenster. Het achterste vertrek is open verbonden met de uitbreiding rechts en wordt van daglicht voorzien door twee schuifvensters. Ter plaatse van de achtergevel staat een zwaar gedimensioneerde eiken stijl met onder de verdiepingsvloer het onderste deel van een gepend en getoogd korbeel. Een moderne trap geeft toegang tot een tussenverdieping aan de achterzijde van het vertrek, feitelijk de eerste verdieping van het rechter achterhuis. Dit is een enkele ruimte met links een hoekschouw. De achterzijde van de zware eiken stijl laat de restanten zien van twee windschoren en de achterzijde van het pengat voor een verdwenen ankerbalk.

Het trappenhuis is van de gang afgescheiden met een dubbele doorgang, afgesloten met rondbogen. Beiden bogen worden in het midden opgevangen met een vierkante zuil bekroond met een kapiteel. De geboorten van de bogen zijn met gekorniste imposten geaccentueerd. Het achterste deel van de gang geeft middels een houten vouwdeur toegang tot een tweede kelder en met een paneeldeur tot een toilet, ertussen een oude keukenschouw, die behoort heeft tot een verdwenen keuken in het rechter achterhuis en duidelijk maakt dat de gangstructuur jonger is.

Het linker deel van de begane grond bestaat uit een tweetal gekoppelde ruimten met een open keuken aan de straatzijde, die van daglicht wordt voorzien met twee rondgetoogde vensters. Een paneeldeur geeft toegang tot een bij Boekholtstraat 18 getrokken ruimte van Boekholtstraat 20, links aan de straatzijde. De ruimte is niet bezocht. De enkelvoudige balklaag van wankant beslagen en geschilde balken is haaks op de straat gesitueerd en wordt ter plaatse van de achtergevel van het hoofdcasco met een omtimmerde stalen balk opgevangen. Een tweede stalen balk ter plaatse van een gesloopte tussenwand voorkomt het doorbuigen van de constructie. Het linker achterhuis is met een scherpkantig gezaagde, enkelvoudige balklaag gedekt haaks op de achtergevel. Een recent toegevoegde schouw wordt geflankeerd met twee asymmetrische kasten waarvan de bovendeuren met een gotisch bossingpaneel zijn voorzien. De ruimte wordt verlicht door twee vensters met stolpramen en vaste bovenramen, een deur geeft toegang tot de tuin.

Eerste verdieping: de trapopening wordt met twee ongelijke balustrades afgeschermd die bestaan uit een geprofileerde handlijst met twee rijk geprofileerde trappalen en gedraaide houten balusters in het ene hekwerk en afwisselend

gedecoreerde gietijzeren balusters met staafbalusters in het andere hekwerk. De overloop langs de achtermuur van het hoofdcasco beslaat de breedte van het huis waarop paneeldeuren met architraaflijsten uitkomen, toegang gevend tot drie vertrekken aan de straatzijde en een vertrek in het linker achterhuis. Dit vertrek is niet bezocht. Rechts tegen de zijmuur een badkamer. Het rechter gedeelte van de indeling is in 1974 tot stand gekomen, het linker gedeelte is toen ongewijzigd gebleven. De vertrekken hebben de enkelvoudige balklaag haaks liggend in de voor- en achtergevel van het hoofdhuis. De kamer linksvoor heeft een houten schouw met gesneden consoles en boven de houten schoorsteenmantel op de schouwboezem twee vlakke, Dorische pilasters en een vlak gestuct fries van het hoofdgestel dat oorspronkelijk met een kroonlijst afgesloten zal zijn geweest, maar met het verwijderen van het stucplafond is verdwenen.

Zolder. Vanuit de overloop voert een rechte steektrap naar de zolder aan de straatzijde. Hier is de kapconstructie volledig in het zicht en bestaat uit drie eiken dekbalkgebinten die met flieringbalken de sporenkap opvangen. In een later stadium zijn aanvullend andreaskruizen van geschild rondhout boven de gebinten geplaatst om met toegevoegde gordingen de kap te verstevigen.

De gebinten zijn van rechts naar links oplopend genummerd met gesneden telmerken, aan de straatzijde gebroken. De dekbalken van de gebinten zijn voorzien van kepen behorend bij kinderbinten van een verdwenen vloering. Enkele kinderbinten zijn in situ behouden gebleven. De eiken daksporen zijn in de nok halfhouts verbonden en gekoppeld met halfhouts gespijkerde haanhouten.

Beide eindgevels zijn voorzien van uitgemetselde rookkanalen die worden geflankeerd door dichtgemetselde vensters op twee niveau's. De top van de rechter gevel is boven de bovenste vensters verdwenen en vervangen door een dakschild.

De lessenaarsdaken van beide aankappingen zijn uitgevoerd als sporenkap, de linker kap is in het verleden vervangen door machinaal gezaagd vuren, de rechter is deels uitgevoerd in (hergebruikt) eiken afgewisseld met naaldhout. Een gemetselde zijwang, rustend op een eiken dakspoor dicht de opening tussen beide, verschillend hellende dakvlakken.

Bouwdossiers

17-6-1974 : verbouwen van een woonhuis

Literatuur

- Haans, F.A.C., H. J. van Capelleveen, *Beschrijving Boekholtstraat 16/18 Doesburg*, 17-5-1990 (adviesnr. 114)
- Haans, Frank, *Monumentengids Doesburg*, Utrecht 2008, 138

Waardering

Het pand dateert uit de tweede helft van de 16^e eeuw en is in de negentiende eeuw (1856) verbouwd. Leidend voor de waardebeoordeling zijn het bewaard gebleven historische casco en de ruimtelijke indeling van het pand in relatie tot de deels agrarische functie in de negentiende eeuw, alsmede de daaruit volgende architectuur. Voorts is de stedenbouwkundig-historische relatie met de verkaveling en de cultuurhistorie van het pand van belang en de ligging direct aan de straat. Het object Boekholtstraat 18 is van algemeen belang voor de gemeente Doesburg vanwege de architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

Het pand is architectuurhistorisch van belang vanwege de historische hoofdvorm met steil zadeldak tussen gemetselde topgevels en de functionele pleisterarchitectuur van de voorgevel met gemetselde bedrijfsopeningen uit het midden van de negentiende eeuw. Het huis is stedenbouwkundig van belang vanwege de grote bijdrage aan de lokaal-topografische situatie en de bewaard gebleven steeg rechts. Het huis is cultuurhistorisch van belang als goed bewaard gebleven voorbeeld van een tot binnenstadsboerderij verbouwd ouder pand met gedeelde woonfunctie.